

arabitzant **pologana*. En pro d'això es podria al·legar que explicaria millor la pronúncia *-agana* amb *-a-* (que hem vist predominant) i l'objecció que de *pollegó* hauríem d'esperar **pollegonada*. En definitiva encara és lícit prescindir d'aquesta explicació llunyana, pensant que també es podria partir de **POLLICATA*, *-ANA*, derivats directes de *POLLEX* (d'on ve *pollegó*), bo i pensant en alguna influència d'*arada romana*.

A un *pollegar* m. sembla correspondre la grafia *polagar* del Poema de la Vida Marina de fi S. XIV (p. p. Massó Torrents, *RHispan.* IX, 249): no tinc nota clara del sentit, no sé si com a variant d'*anguila pollegal*, o bé equivalent del cast. *pulgar*, port. *polegar*.

Pollegal 'anguila de grans dimensions', veg. *DAG. pollagal, pollagaral; pollagral* «anguila de grans dimensions», *MÀntSalvà* gloss. a la seva trad. de *Mireio*; mall. *pollagaral* 'anguila grande de agua dulce', *JMBover* (*Not. Isla Mall.*, 1837, p. 25). Segons *AlcM* a Menorca en diuen *punyegral*, i a Mall. hi hauria de més a més la variant *polæg(ə)ráy*. No és gaire convincent semànticament que sigui derivat de *POLLEX* (car el polze i la polzada sembla que no siguin prou grans per donar nom a tal peix). Potser més aviat *PELAG-ALIS* 'propi del pèlag', que segons Flechia (*AGI* VIII, s. v.), seria l'ètimon d'un genov. ant. *peragar* epítet d'una espècie de 'mújol' (*gran muzalo peragar*) en una poesia genovesa de c. 1300, publ. a l'*AGI* II, 205, v. 76; el nom baleàr potser amb alguna alteració deguda a l'àrab o el mossàrab, o amb contaminació de *polleguera*, o del nom de peix *polla*. Pel que fa al sentit seria com dir 'anguila capaç d'internar-se més en el mar', o bé 'anguila que es fa en els pelags (grans bassals)'. La *-u* de la variant *pollegarau*, per dissimilació (com en *Valldaneu, Torrelameu* etc.).

Polleguera variant de golfo [1410, *AlcM* mj. S. xv]: «si lo dit Curial, tenint los genolls ficats a la polleguera de la porta de la cambra de la Güelfa, pogués esclatar ---», *Curial* (*NCL* II, 290); segons Careta (p. 339) ja es trobaria en Eiximenis «lo peresós axí's gira al lit com la porta sobre sa polleguera», ço que és versemblant però no ho puc comprovar; «*polleguera de porta: cardo*», *Busa-N.* (1507, E-III-4); «*polleguera: scapua cardinalis*», *OPou* (*TbPu.*, 12). *Treure de polleguera* 'indignar, per excitar', *sortir de polleguera* 'exasperar-se': «perquè 'l clero s'hi embolica / assò 'ls treu de pullaguera: / lo inquisidor s'enquimera / y, cremat, l'excomunica», *Pitarra* (*L'Africana, Gatades* II, 172). Ja 1647: «*Traure de pollaguera: ex cardine summovere aliquid ut postos*» (*DTo.*, s. v. *tràurer*).

Amb lleus alteracions locals: a Menorca diuen *pulliguera* «part de la barrera de tapar camins» *Ferrerries* (*BDLC* XIII, 5); jo en aquest mateix poble vaig anotar *pulligéra* com a nom de la polleguera d'un «portell» (1964); «La po<r>ta va y ve, y la *palleguera* la deté» *Callosa d'En Sarrià* (*Salvà* II, 123) (contaminació de *pell*, com si fos *pelleguera*). «*Pixar-los la polleguera a les cbiques*. Modisme burlesc que s'estila en les montanyes d'Alcay per als fadrins que festegen, aplicant-los la passadeta o acció que fan els gossos al pixar-se a la porta de les cases ahon hi ha alguna gossa», *MGA-*

dea (*T. del Xè* II, 106), no sense analogia amb el pasatge del *Curial*. Semànticament la derivació s'explica, alhora, perquè el piú o golfo és com un dit que es fica dins l'anell de la polleguera. En el piemontès alpí de Val Anzasca *pólak* és el 'polze', i alhora «parte del gånghero della porta», *ARom.* XIII, 180. *Pollegueral*.

Pollegó 'cada un dels dos brancs d'una forca' [1507]: «forca de dos *polegons*: furca», *Busa-N.* 1507 (s. v. *forca*, C-VIII-3-38). En el bell i vellíssim romanc de *La Presó de Lleida*: «A Lleida n'hi ha una presó / la vida mia! / n'hi ha una presó / la mia amó(r) / --- no'm pengeu l'aymadó --- serà'l primer de tots: / en la forca més alta - y al més alt *pullagón*», *MilàF* (*Romancerillo*, 209), versió recollida a *Guitarrui*, *Alta Garrotxa*. En toponímia són els més famosos els gegantescos *pollegons* del Pedraforca i dels Encantats de St. Maurici: *el puligó* el culminant del Pedraforca, *Gósol* (1964); en el vessant del Gran Pollegó es veu una punxa alta que en diuen el *Pollegó del Gat*; *Saldes*, 1964; *El Pollegó Petit* és no sols el més baix, que hi ha de la banda de l'Espà, sinó també nom d'unes mines prop del Torrent de Molers (*Saldes*), no sé si per dret propi o perquè hi estigui encarada la sortida d'una galeria. A Tuixén en vaig sentir dir *Los Dos pulgétis* (1964).

Cap al Priorat vénen a ser com els *pollancs: polégons* 'branques escapçades, amb branquillons a la punta, en la qual es posa el vesc per agafar ocells' *Margalef*; en canvi *pollanca* id. als Torms, i *polagóns* a *Vinebre*. En el Migjorn valencià hi ha rèplica mossàrab del *pollegó* de Pedraforca: *El Pollecó* o *Alt del Pollecó* cim de 653 alt., el més alt de la vall del Rec del Port, que baixa al N. del Port d'Albaida (1962).

D'una correspondència *polguera* del cat. comú *polleguera* es derivaria un verb *empulguerar*, d'on *ampulguera* 'entretexcit que es fa ab els caps de corda per unir-los sense fer una lligada' (*Moll, AORBB* III, 45). *Apollegar* (?).

Polzejar. Polzet (-set).

Polzim, V. empotzim

POM, 'fruit' ant., que després, per comparació de forma, passà a designar coses arrodonides, i diverses peces usades com a agafador (d'una espasa i de certs estris i mobles), un ram petit i altres objectes olorosos: del ll. *PŌMUM* 'fruit mengívol d'un arbre o arbust'. □ 1.ª doc.: *Homilies*.

«Negú om no escaparà que'l Diable no'l exağ --- qar él temtà lo primer om, Adam, --- en paradís --- per glotonia, quan li feç mençar lo *pom* de paradís, lo qual Déus li avia vedad; él lo temtà de vanaglòria, quan li dix ---», 6v9. És també 'fruit d'arbre fruiter' en general, en *Cerverí* de Girona (107/106, 8, 17, 33, veg. nota en la meva ed.), en *Llull*, i en diversos textos, encara, dels altres segles medievals, si bé llavors només en l'estil religiós o bíblic o molt poètic: «Yo he testada la dolçor del *pom* e del fruit, e tu tastes la amargor del fel: ab mi, rient, s'alegra Eua, e ab tu, plorant, se complany la Verge Maria», *BOLiver* (*Exc-*